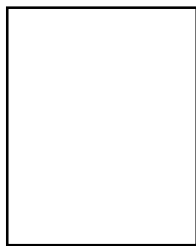

ต่อมทอนซิลอักเสบ

นายแพทย์ ภาณุวิชญ์ พุ่มหิรัญ

- แพทย์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
- Thai Board of Otolaryngology
- Certificate of Allergy & Clinical Immunology ,
Walter Reed Army Medical Center, USA.

อาการเจ็บคอเป็นอาการที่พบได้บ่อยในเด็กและผู้ใหญ่ ต่อมทอนซิลอักเสบเป็นสาเหตุของการเจ็บคอที่พบบ่อยทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ที่มาพบแพทย์ด้วยอาการไข้และเจ็บคอ จากสถิติพบว่า 1 ใน 10 ของประชากรเกิดต่อมทอนซิลอักเสบอย่างน้อยปีละครั้ง ต่อมทอนซิลที่เรียกว่า Palatine tonsil นี้อยู่ในช่องปากข้างคอใกล้กับโคนลิ้นสามารถมองเห็นได้เวลาเราอ้าปาก ส่วนต่อมทอนซิลที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยการตรวจธรรมดา คือ Adenoid หรือ Pharyngeal tonsil อยู่บริเวณหลังคอใกล้กับด้านหลังของโพรงจมูก Lingual tonsil อยู่บริเวณโคนลิ้น และ Lateral pharyngeal band อยู่บริเวณข้างๆ ทอระบายอากาศของหูกึ่งกลาง

ต่อมทอนซิลทำหน้าที่เป็นด่านแรกในการดักจับและกำจัดเชื้อโรคที่จะเข้าสู่ร่างกาย และยังทำหน้าที่ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ทางเดินหายใจและทางเดินอาหาร ในวัยเด็กภูมิคุ้มกันยังมีน้อยทำให้ต่อมทอนซิลไวต่อการตอบสนองต่อการติดเชื้อเกิดการอักเสบขึ้นได้ แต่เมื่อเด็กโตขึ้นภูมิคุ้มกันดีขึ้นทำให้เด็กมีการอักเสบของต่อมทอนซิลน้อยลง

อาการของต่อมทอนซิลอักเสบ

สาเหตุของต่อมทอนซิลอักเสบส่วนใหญ่เกิดจากการติดเชื้อ ได้แก่ ไวรัสและแบคทีเรีย แต่ถ้าเกิดจากเชื้อแบคทีเรียอาการจะรุนแรงกว่า พบว่าเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุที่พบบ่อยเกิดจากเชื้อ Hemo-

philus influenzae, Streptococcus pneumoniae, ที่สำคัญคือ สเตรปโตคอคคัส (Streptococcus group A) เชื้อโรคตัวนี้อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ได้ เช่น โรคหัวใจรูมาติก และทำให้เกิดเป็นโรคไตอักเสบได้ เมื่อเกิดการติดเชื้อภายในต่อมทอนซิลจะมีอาการไข้สูงหนาวสั่น ครั่นเนื้อครั่นตัว อ่อนเพลีย เจ็บคอโดยเฉพาะเวลากินอาหาร อาจจะมีอาการปวดร้าวไปที่หู ตรวงคูดูจะพบต่อมทอนซิลโตขึ้นและอักเสบบวมแดง ถ้าอักเสบรุนแรงจะเห็นฝ้าขาวๆปกคลุมต่อมทอนซิลได้ บางครั้งจะคลำได้ต่อมน้ำเหลืองที่คอบวมโตร่วมด้วย

ผลเสียของการอักเสบของต่อมทอนซิลเชื้ออาจจะถูกกลืนกลายเป็นฝีในลำคอได้ และเกิดการติดเชื้อมากจนเกิดภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดได้ และอาจส่งผลทำให้เกิด หูกึ่งกลางอักเสบ ไชน์สอักเสบ หลอดลมอักเสบ หรือปอดบวมได้ แต่ที่เป็นปัญหาสำคัญของต่อมทอนซิลอักเสบในเด็ก ถ้าเกิดการอักเสบจากเชื้อ สเตรปโตคอคคัส (streptococcus) อาจจะทำให้เกิดกรวยไตอักเสบ หรือ โรคหัวใจรูมาติก ตามมาซึ่งต้องได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะนานประมาณ 10 วัน จึงจะป้องกันภาวะแทรกซ้อนนี้ได้

การรักษาต่อมทอนซิลอักเสบ

เมื่อผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นต่อมทอนซิลอักเสบ ผู้ป่วยควรได้รับการพักผ่อนให้เพียงพออย่าให้มีการขาดน้ำและอาหาร ถ้าจำเป็นอาจจะต้องรับป่วยในโรงพยาบาลเพื่อให้สารน้ำทางเส้นเลือด ถ้ามี

ใช้สูงควรพิจารณาให้ยาลดไข้จำพวกพาราเซตามอล และที่สำคัญต้องได้รับยาปฏิชีวนะที่ครอบคลุมเชื้อดังกล่าวข้างต้น ซึ่งก็คือยาปฏิชีวนะกลุ่ม เพนนิซิลินหรือ อิริโทมัยซิน ควรกินยาอย่างน้อย 7 - 10 วัน หรือตาม แพทย์สั่ง

ในบางรายอาจมีการอักเสบของต่อมทอนซิลบ่อยครั้ง จะทำให้ต่อมทอนซิลขยายตัวใหญ่ขึ้นกว่าปกติและมีพื้นผิวขรุขระเรียกว่า ต่อมทอนซิลอักเสบเรื้อรัง ดังภาพที่ 1 จนบางครั้งกลายเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคได้ เมื่อใดก็ตามที่ร่างกายอ่อนแอลง จากสาเหตุต่างๆ เช่น อดหลับอดนอน พักผ่อนน้อยหรือป่วยเป็นไข้หวัด เป็นต้น จะทำให้เชื้อโรคเหล่านี้เจริญเติบโตมากขึ้นแล้วทำให้เกิดการอักเสบตามมาได้

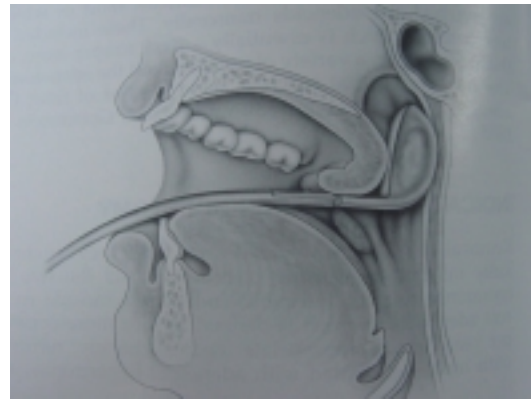
และการที่ต่อมทอนซิลโตมากๆจะมีผลทำให้เกิดการอุดตันทางเดินหายใจโดยเฉพาะเวลาหลับกลัมนอนบริเวณลำคอคลายตัวเวลาหายใจเข้า ต่อมทอนซิลจะโดนดูดเข้าไปอุดตันทางเดินหายใจจะเกิดการหายใจลำบาก นอนกรน กลืนลำบาก หรืออาจจะทำให้หยุดหายใจได้ จะมีผลเสียในระยะยาวตามมาได้ โดยจะมีผลต่อหัวใจและหลอดเลือด ทำให้เกิดหัวใจห้องขวาวายได้ หรือออกซิเจนไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอเกิดอาการมึนงง ปวดศีรษะได้ เมื่อมีปัญหาดังกล่าวข้างต้น แพทย์หูคอจมูกส่วนใหญ่จะแนะนำให้ผ่าตัดต่อมทอนซิลออก ดังภาพที่ 2 โดยมีข้อบ่งชี้ว่าต้องตัดต่อมทอนซิล ดังนี้

1. เกิดอักเสบบ่อยๆ เรื้อรัง เช่น เกิดการอักเสบ 3-4 ครั้งต่อปี
2. ต่อมทอนซิลโตมากจนกระทั่งทำให้เกิดอาการหายใจลำบาก กลืนลำบาก
3. ต่อมทอนซิลอักเสบแล้วทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น เกิดฝีรอบต่อมทอนซิล
4. ในกรณีที่สงสัยว่าเป็นมะเร็งของต่อมทอนซิล

แต่มีข้อห้ามของการทำผ่าตัดต่อมทอนซิลในผู้ป่วยที่มีประวัติของภูมิคุ้มกันบกพร่อง, ภาวะโรคเลือด และเป็นเด็กที่อยู่ในบริเวณที่มีการระบาดของโปลิโอ และยังไม่ได้การรับวัคซีน

ภาพที่ 1 แสดงต่อมทอนซิลอักเสบเรื้อรัง

ภาพที่ 2 แสดงการผ่าตัดต่อมแอดีนอยด์ที่เป็นต่อมทอนซิลที่อยู่หลังโพรงจมูก

ถึงแม้ว่าการผ่าตัดต่อมทอนซิลนี้จะไม่ยาก แต่ก็อาจเกิดผลแทรกซ้อนได้ ถ้าวิธีการเลือกผู้ป่วยหรือวิธีการผ่าตัดไม่ดี ผลแทรกซ้อนหลังการผ่าตัดที่อาจพบได้ เลือดออกหลังการผ่าตัดได้, อาการปวดแผลหลังผ่าตัด พบทุกรายแล้วแต่จะมากน้อย, การติดเชื้อของแผลผ่าตัด, ภาวะขาดน้ำ และที่สำคัญคือ ภาวะภูมิคุ้มกันเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันยังไม่มีรายงานสนับสนุน ดังนั้นไม่ต้องกังวลว่าผ่าตัดต่อมทอนซิลแล้ว จะเกิดการอักเสบติดเชื้อง่ายกว่าเดิมเพราะไม่มีตัวจับเชื้อโรค จริงแล้วยังมีต่อมน้ำเหลืองอื่นๆที่เหลือทำหน้าที่ทดแทน ได้ดีพอเพียง

คำแนะนำในการปฏิบัติดูแลตนเองหลังการผ่าตัดต่อมทอนซิล

1. การพักผ่อน

ใน 2-3 วันแรกหลังการผ่าตัด ท่านควรพักผ่อนอยู่ภายในบ้าน หลีกเลี่ยงการออกกำลังกาย เล่นกีฬาที่มีการกระโดดอย่างน้อยเป็นเวลา 7 วันหลังการผ่าตัด และควรจะหยุดพักผ่อนอยู่กับบ้านอย่างน้อย 1 สัปดาห์

2. อาหาร

ควรได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ แนะนำให้รับประทานอาหารเหลวเป็นเวลานาน 3 - 4 วัน จำพวกไอศกรีม เยลลี่ นมสด อาหารบดหรือปั่นทั้งหลาย ให้หลีกเลี่ยงอาหารร้อนๆ รสจัด รสเผ็ด หรือเปรี้ยว หรืออาหารแข็ง หลังจากนั้นถ้าอาการเจ็บคอดีขึ้น จึงรับประทานอาหารเหลวประเภทข้าวต้ม โจ๊ก และ หลัง 7 วันไปแล้ว แผลผ่าตัดหายดีจึงเริ่มรับประทานอาหารได้ตามปกติ

3. อาการปวด

จะมีอาการเจ็บคอ และปวดร้าวไปยังกกหู หลังผ่าตัดแนะนำให้กินยาลดไข้แก้ปวดที่แพทย์จัดให้ก่อนกินอาหารประมาณครึ่งชั่วโมง จะช่วยทำให้กลืนอาหารได้ดีขึ้น หลีกเลี่ยงการใช้ยาแก้ปวดจำพวก แอสไพริน (aspirin) เพราะจะเป็นสาเหตุของเลือดออกได้

4. ภาวะเลือดออก

ปัญหาที่สำคัญของการผ่าตัดต่อมทอนซิล คือ ภาวะเลือดออกหลังผ่าตัด ซึ่งจะสามารถเกิดขึ้นได้ในช่วง 12 ชั่วโมงแรกหลังการผ่าตัด โดยปกติท่านจะต้องนอนพักในโรงพยาบาลเป็นเวลา 1 คืน เพื่อสังเกตอาการอันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ปกติจะมีเลือดออกได้

เล็กน้อยหลังผ่าตัดซึ่งเราจะสามารถสังเกตได้ว่ามีลิ้มเลือดปนเล็กน้อย แต่ถ้ามีเลือดออกมากผิดปกติ ควรจะมาพบแพทย์ที่ทำการรักษาหรือไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลใกล้บ้านโดยเร็ว

5. ไข้

โดยปกติอาจจะมีไข้ต่ำๆ หลังการผ่าตัด ต่อมทอนซิลภายใน 1-2 วันแรก หลังจากนั้นถ้ายังมีไข้อยู่ หรือมีไข้สูงตั้งแต่แรก แสดงว่าอาจเกิดจากการติดเชื้อ หรือขาดน้ำ ควรจะมาพบแพทย์

6. การหายของแผลผ่าตัด

ภายหลังการผ่าตัดต่อมทอนซิล ท่านจะเห็นฝ้าขาวบริเวณแผลผ่าตัดของต่อมทอนซิล ซึ่งจะเกิดได้ชั่วคราว และจะหลุดลอกออกไปเองภายใน 1-2 สัปดาห์

เนื่องจากต่อมทอนซิลมีหลายต่อม เมื่อต่อมทอนซิลที่เสียถูกตัดออกไป ต่อมทอนซิลอื่นที่เหลืออยู่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทดแทนได้ หลังจากผ่าตัดต่อมทอนซิลออกแล้วจะไม่ทำให้เสียงแหบ เหมือนการผ่าตัดต่อมไทรอยด์ **ผู้ช่วยบางคนตัดต่อมทอนซิลออกแล้ว ยังมีอาการเจ็บคออีกอาจเป็นจากสาเหตุอื่นได้โดยเฉพาะที่พบบ่อยเกิดจากโรคภูมิแพ้ได้**

◎ **อำนาจการซื้อ** ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดทางเศรษฐกิจและการต่างประเทศ มีต้นตอแท้จริงมาจากการผลิต ด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของกสิกรและกรรมกร ทำให้จึงมองกันแต่นักเศรษฐกิจและนักการเมือง ว่าเป็นเหมือนพระเจ้า ๆ

จาก...ความลับสุดยอด
ของ...พุทธทาส อินทปัญโญ

